

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

אחרון של פסח, ה'תשל"א

חלק ב – יו"ל לשי"פ אמור, י"ג אייר, ה'תשע"ו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושש לבריאה (ופרצת)

שנת הקהל

מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

לזכות

התאומים מנחם מענדל ואסתר שיינדל שיחיו

בקשר עם יום הולדת שלהם ט"ו אייר

ולזכות אחיהם ואחיותיהם

חנה, דבורה, רבקה

שלום דובער, שטערנא שרה ושיינא

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' יצחק שמואל לייב וזוגתו מרת נורית תחי' שיחיו לוינזון

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' יוסף מאיר וזוגתו מרת חי' לאה שיחיו לוינזון

ר' מרדכי מעשיל וזוגתו מרת שושנה שיחיו סגל

וכן גם בהעבודה בקאליפארניא ובפרט בנוגע TM והשייך לזה –
 וכיון שמשך זמן מתנהל ע"י Dr. Landes אין מקום לצרף עליו עוד מי,
 כ"א שיהי בהנהלתו.

לכתבה בפרט ע"ד Dr. Zeller – ויחסי אליו – איני מכירו כלל (גם
 לא ע"י מכתבים) – ואין שייך שיהי "יחסי" בזה כלל.

לשילתה T.M. ושרק שיטת relaxation צריכה להיות כו' –

כבר דיברנו בארוכה בע"פ (לפני יומים) שלדעתי ההצלה מסכנה המינדיט
 של ע"ז דאלה המעורבים כבר בזה (אלפים רבים מבני"י) קשה ביותר ע"י טיפול
 שאינו TM (כי לא יתחילו אפילו לשמוע לתעמולה כזו). וצ"ל TM כשרה
 (ש כבר ישנה כזו – אם ע"י שמע וכיו"ב, או אפילו מונחים, להבדיל, מדעים
 וכיו"ב).

מובן שבנוגע לאלה שאינם מעורבים ב"קולט", או "אָגַע" ומבקשים עזר
 ממתח נפשי, דכאון וכי' יש מקום לשיטת relaxation וגם ל TM כשרה
 הנ"ל –

ולזה הצעתי שידונו בזה ביחד (עם הרופא לנדעס וכן – אָפּעלבוים שיחיו
 – כיון שהם מומחים ומצליחים בזה), ועפמשי"נ ותשועה ברוב יועץ.

לכתבה ע"ד הטיפול בבעלי תשובה – לע"ע אין כל אפשריות לטיפול
 אינדיודואלי (אלא שבתוך מסגרת ביה"ס בשבילם – כאן, בקאליפורניא,
 בירושלים – משתדלים כפי האפשרי גם באופן אינדיודואלי) – והמדובר
 במוסדות: נוה ירושלים, אור שמח וכי' ג"כ, לא רק דחב"ד.

בנוגע לmanuel וכיו"ב להמוסדות המתעסקים בבעלי תשובה – צ"ל
 הדיבור עם הנהלתם ישר האם רוצים בזה, או שכבר יש להם וכו'.
 פנ"י ויקרא עה"צ.

TM = Transcendental Meditation (סוג של מדיטציה). – בשיחות קודש תשל"ט ח"ג ע'
 315: "דָאָס ווערט אָנגערופֿן "מעדיטיישן" און "טראַנסדענטל", ד.ה. מעדיטיישן למעלה משכל
 ודעת, למעלה ממדידה והגבלה".

relaxation = הרפי'.

ועפמשי"נ ותשועה ברוב יועץ: משלי יא, יד. כד, ו.

manuel? = ספר הדרכה.

פנ"י = פ"נ נתקבל.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ אמור, י"ג אייר הבעל"ט – הננו מוציאים לאור חלק שני
 מהתוועדות אחרון של פסח ה'תשל"א, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לימים
 אחרונים דחג הפסח).

*

בתור הוספה – מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו
 נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ח' אייר, ה'תשנ"ו (ופרצת),

שנת הקהל

מאה וחמישים שנה להסתלקות היולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2016 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5776 • 2016

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס "ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

זו בהקדם, כיון שזהו נוגע בכל יום. ומהעצות והדרכים — שכאוי"א שיש לו **כבר** רשיון לעסוק בכיו"ב, יתענין **במיוחד** לטפל בכהנ"ל באופן הכשר, שישתדל וישתדלו אחרים **שיפורסם** שמטפל בזה וכו', ולהשפיע על כל הרופאים השייכים לשטח זה שיתענינו בטיפול זה ובפאצינטיין אלה.

כן לקשר (אח"כ) הרופאים זבי"ז — לסייע זאי"ז באופני הטיפול, לעודד זאי"ז וכיו"ב.

מחקר מעמיק בהטיפול, אינסטיטוט כללי וכיו"ב — טובים ונחוצים ביותר, אבל לזה צ"ל הכנה (אסיפת חומר מהמטפלים כבר ומאלה שיטפלו בזה, לימוד הספרות שכבר ישנה בזה, התייעצות בהמומחים בזה שבעולם ובכבוד המתאים לכאוי"א),

ואי אפשר לעשותה בחפזון (שלא להרגיז המומחים, וכו') ויעשה צעד צעד, משא"כ הנ"ל — שיפה שעה אחת קודם,

באם זמנו פנוי —

כדאי שידבר עם ד"ר אפעלבוים שי (שזהו עיסוקו, דר לפני זה בל.א.

עתה — כאן ומתכתב עמי).

כן — לברר בארגון המדענים האורטודקסים כאן (בקרום — קאנווענשן

שלהם השנתית).

כן עם הרר"א שי שם טוב שידברו גם אתו מהמזכ"ר.

ב

בכל עבודה **מסודרת** צ"ל רק **אחד** עומד בראש ולא יותר (שאו **מוכרח**

שיתהוו בבלבולים וכו').

ובפאצינטיין: = ובמטופלים.

זא"ז: = זה את זה.

אינסטיטוט: = מכון.

בל.א.: = בלאָס אַנדזשעלעס.

קאנווענשן: = ועידה.

מהמזכ"ר: = מהמזכירות.

ב

מצילום כתי"ק. מענה למרת ד"ר עטרה הסופר. — לתוכנו, ראה לעיל אגרת הקודמת, ובהנסמן בהערות שם.

בדבר טיפול "מדיטציה" (ובאופן המותר דוקא) ועי"ז יהי תועלת לאלפי יהודים הנצרכים לתרופות כאלו (שלע"ע תועים בדרכים אחרים ועד אביווייהו דע"ז, ובידעם שישנם תרופות אלו באופן הכשר יבקרן אצל רופאים אלו)."

יב. בהמשך להמדובר לעיל אודות קביעות שנה זו שאחרון של פסח חל בשבת — מצינו במדרש עילוי מיוחד בקביעות זו בנוגע לספירת העומר: על הפסוק⁸² "שבע שבתות תמימות תהינה", איתא במדרש⁸³: "אימתי הן תמימות, בזמן שישראל עושין רצונו של מקום".

ויש עוד מאמר במד"ר בקהלת⁸⁴ על הפסוק⁸⁵ "מה יתרון לאדם בכל עמלו": "אימתי (הן תמימות) בזמן שאין ישוע ושכני' ביניהם", ופירש במ"כ (בשם הרוקח⁸⁶): "כשבא ר"ח ניסן בשבת, יבוא פסח בשבת, ויתחילו בספור במוצאי שבת, ואז הן השבתות תמימות כששת ימי בראשית". ומ"ש "בזמן שאין ישוע ושכני' ביניהם" — "לסימן נקט", כי, כשחל פסח בשבת אזי המשמרות "ישוע ושכני'" [המשמרות התשיעית והעשירית מכ"ד המשמרות שעבדו בביהמ"ק בכל שבוע⁸⁷, כפי שנימנו בדברי הימים⁸⁸] לא עבדו בביהמ"ק בשבתות שבין פסח לעצרת (כמבואר בארוכה במ"כ שם).

[והטעם שלא נאמר בפירוש אימתי הן תמימות כשחל פסח בשבת

— כי:

איתא במשנה במסכת חגיגה⁸⁹ בנוגע ל"יום טבוח" ד"עצרת", ש"אם חלה להיות בשבת" אזי "יום טבוח אחר השבת. . ומותרין בהספד ובתענית (שיבינו הכל שאינו היום יום טוב), שלא לקיים דברי (הצדוקין) האומרים עצרת אחר השבת".

ועד"ז מצינו בנוגע לפרה אדומה, ש"מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים במעורבי השמש היתה נעשית"⁹⁰.

ומזה מובן במכ"ש בנדו"ד, שכיון שהצדוקים מפרשים "ממחרת השבת"⁸² היינו "מחרת שבת בראשית" (ולא "מחרת יו"ט")⁹¹, אי אפשר לומר בפירוש "אימתי הן תמימות בזמן שפסח חל בשבת", שהרי זה היפך ההנהגה "להוציא מלבן של צדוקים כו"; ולכן נאמר ענין זה ברמז בלבד — "בזמן שאין ישוע ושכני' ביניהם".

82) בזה (שם, ב): "משמרה היוצאת כו' משמרה הנכנסת כו'".

88) דה"א כד, ז ואילך.

89) יז, א (ובפרש"י).

90) יומא בתחלתה. וש"נ.

91) מנחות סה, א ואילך.

82) אמור כג, טו.

83) ויק"ר פכ"ח, ג.

84) קה"ר פ"א, ג.

85) קהלת א, ג.

86) הלי' שבועות סרצ"ה.

87) משא"כ ביו"ט שכל המשמרות היו

שוות (סוכה נו, א), וגם בשבת הי' סדר מיוחד

ומזה מובן, שבקביעות כזו שהיום הראשון של חג הפסח (ובמילא גם אחרון של פסח) חל בשבת, אזי שייך הענין ד"תמימות" לכל בני"שסופרים ספה"ע, אפילו מי שאינו בדרגא ד"עושיין רצונו של מקום"⁹².

יג. ובנוגע לענינו — בהמשך להמדובר לעיל (סי"א) אודות המנהג דשתיית ד' כוסות באחרון של פסח:

אע"פ שהתקנה דשתיית ד' כוסות היתה לכתחילה רק עבור תלמידי תומכי תמימים, ואפילו אצלם לא היתה תקנה זו בתוקף כ"כ ("מיט אַזאַ געוואַלד און שטורעם") כמו בנוגע לשאר המנהגים — הנה כשם שאופן הלימוד בשיבת תומכי תמימים שייך לכל ישראל, לאחר שתלמידי תורת עברו כבר את הענין ד"כל התחלות קשות"⁹³, כך גם בנוגע לשתיית ד' כוסות באחרון של פסח, קרוב לודאי שענין זה שייך לכל אשר בשם ישראל יכונה. ובהקדם המדובר פעם⁹⁴ אודות הרמז לשתיית ד' כוסות באחרון של

פסח:

נוסף על הדעה שד' הכוסות הם כנגד הגאולה ממצרים — הרי הם גם כנגד הגאולה העתידה⁹⁵.

והרי הגאולה ממצרים והגאולה העתידה קשורים זב"ז — כפי שרואים שגאולת מצרים נרמזת בקריאה דאחרון של פסח הקשורה עם הגאולה העתידה, והגאולה העתידה נרמזת בברכת "אשר גאלנו" בלילות הראשונים דחג הפסח [שזוהו מצד ענין ההתכללות שיש בכל דבר, כשם שכל מצוה כוללת את כל המצוות², ובפרט תחילת המצוה, שבודאי כוללת את כל הפרטים], אבל אעפ"כ, הענין העיקרי בימים הראשונים הו"ע גאולת מצרים, שלכן אומרים אז שהחיינו והלל גמור, ואילו הענין העיקרי בימים האחרונים הו"ע הגאולה העתידה, שלכן אין אומרים אז שהחיינו והלל גמור, כיון שעדיין לא רואים זאת בגלוי⁹⁶; אמנם "הנה זה עומד אחר כתלנו"⁹⁷, אבל רק "אחר כתלנו", ועדיין לא בא משיח בפועל. ומצד השייכות של ד' הכוסות לגאולה העתידה — יש לשותם (גם) באחרון של פסח.

וכיון שהגאולה העתידה שייכת לכל אחד מישראל,

— דכשם שהגאולה ממצרים היתה באופן שאפילו יהודי אחד לא

(92) ראה לקמן סי"ח. (95) ירושלמי פסחים פ"י ה"א. ב"ר פפ"ח, ה. ועוד.
(93) מכילתא ופרש"י יתרו י"ט, ה. (96) ראה גם
(94) ראה גם שיחת אחש"פ דאשתקד ס"כ (97) שה"ש ב, ט.
(תו"מ ח"ס ע' ...). וש"נ.

מחדש²²⁷ — שבכל שנה ישנם הגילויים הנ"ל בחג הפסח (הן בתחלתו — בלילות הראשונים, והן בסיומו — בשביעי של פסח וביו"ט שני דאחרון של פסח), כך, שיכולים לראות אלקות באופן שמורה באצבע! ומה שבפועל אינו רואה — הרי זה בגלל שהענינים סגורות, או בגלל ששורר חושך מסביב!...

ובודאי שכן הוא באחרון של פסח, שבו קורין בהפטרה "ויצא חוטר מגזע ישי"²²⁸, וכל פרטי הענינים השייכים לגאולה העתידה, ועד להסיום ש"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", כך, שנעשית התחלת ביאת המשיח בפועל, והיינו, שתחילה ישנו הפס"ד בתורה, ולאח"ז נעשית המציאות בתורה, ולאח"ז נעשית המציאות בעולם (שהרי כל עניני העולם הנמשכים מהתורה, כמארז"ל²²⁹ "התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה").

וכיון ש"מגיד דבריו ליעקב וגו'"²³⁰ — בודאי יקיים הקב"ה מ"ש בתורה שבניסן "נגאלו ישראל ממצרים ובו עתידין להגאל, שנאמר²³¹ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"²³², ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

(227) ראה לקו"ש ח"ה ע' 175.	(230) תהלים קמז, יט.
(228) ישעי' יא, א.	(231) מיכה ז, טו.
(229) ב"ר בתחלתו.	(232) שמור' פט"ו, יא.

הוספה

א

[ט"ו מני"א, ה'תשל"ח]

ב"ה, מכתבו נתקבל ות"ח.

עיקר הבעי' — סכנה מנדית (דכו"כ מבניי מקבלים עתה טיפול שמעורבים בו עניני ע"ז), שמזה ג"כ מובן שראשית הפעולה צ"ל הצלה מסכנה

א

מהעתקת המזכיר. נדפסה בלקו"ש חל"ו ע' 336 ואילך; "היכל מנחם" ח"ב ע' מו ואילך. והיא לד"ר יהודה לנדעס (קאליפאָרניא), ע"ד טיפול במדיטצ'י. — לתוכנה, ראה בארוכה שיחת י"ג תמוז תשל"ט*. אג"ק חל"ב אגרת יבקעה. לקמן אגרת הבאה.

(* שיחות קודש תשל"ט ח"ג ע' 314 ואילך. וב"שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו" ("היום יום" בתחלתו) — שנת תשל"ט: "פונה לרופאי מחלות הנפש שישלימו ידיעותיהם

ובכן: הוראת התורה היא — שלכל לראש צריך לדאוג שהילד ידע שהוא נמצא יחד עם הקב"ה באותו חדר, ושיש ביכלתו להוסיף גילוי אלקות בעולם עי"ז שמברך לפני ששונה מים. וכיון שכך אומרת "תורת אמת" ו"תורת חיים", ברור הדבר שזוהי האמת, וזוהי הוראה בחיים בעוה"ז הגשמי. וכאשר מחנכים ילדים באופן כזה, אזי נפטרים אח"כ מכל השאלות והחקירות כו', כי, כאשר הילד יודע שהוא נמצא יחד עם הקב"ה באותו חדר, אזי יכולים להיות בטוחים שלא יעשה דבר בלתי רצוי כו'.³⁴

לג. וזוהי ההוראה מכללות הענין דיצי"מ — שאז היתה התחלת לידת עם ישראל, ותיכף ומיד ה' הענין ד"מורא גדול זה גילוי שכינה", שזהו גילוי נעלה ביותר, כמבואר בכתבי האריז"ל²¹⁸ הטעם שהקב"ה בעצמו הוצרך להוציא את בני"י, ולא שלח מלאך להוציאם משם, כי, אילו ה' שולח מלאך, הנה לא זו בלבד שלא ה' ביכלתו להוציאם ממצרים, אלא אדרבה: המלאך בעצמו ה' נשקע שם, ולכן ה' צורך בגילוי נעלה ביותר בשביל יצי"מ; וענין זה מסופר בנוגע לשבחן של ישראל — להורות גודל מעלת הגילוי שהי' לבני"י ביצי"מ.

ועאכ"כ בקרי"ס — שאז ה' גמר וסיום היציאה ממצרים, שהרי כל זמן שהיתה עדיין המציאות של פרעה וחילו רכבו ופרשיו, ה' עדיין המורא של פרעה על בני"י, ועד שהיתה כתה שאמרה "נחזור למצרים"²¹⁹, ורק בקרי"ס, ש"לא נשאר בהם עד אחד"¹⁶⁵, אזי היתה השלימות דיצי"מ — שהי' גילוי נעלה ביותר, כמארז"ל "ראתה שפחה על הים כו"²²⁰, "כמה גדולים יורדי הים, משה כמה נתחבט ונתחנן כו' הראני נא את כבודך"²²¹, א"ל הקב"ה לא תוכל לראות את פני²²², וראית את אחורי²²³, ויורדי הים כאו"א מראה באצבעו ואומר זה א-לי²²⁴.

ו"הימים האלה נזכרים ונעשים"²²⁵ — ע"ד מארז"ל¹⁸¹ "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן כו'", ובפרט בנוגע ליצי"מ, ש"לא את אבותינו בלבד גאל הקב"ה אלא אף אותנו גאל עמהם"¹⁷⁰, ולא רק שבגלל שבעבר הוציא את אבותינו, הנה בדרך ממילא אין אנו עבדים עתה, אלא באופן שאף "אותנו גאל עמהם, שנאמר²²⁶ ואותנו הוציא משם", היינו, שבכל יום ויום מוציא הקב"ה את בני"י משעבוד מצרים

218) סידור האריז"ל בהגש"פ. וראה לקו"ת

צו טז, א. ובכ"מ.

219) מכילתא בשלח יד, יג"ד. ומד.

220) מכילתא ופרש"י בשלח טו, ב.

221) תשא לג, יח.

222) שם, כ.

223) שם, כג.

224) שמ"ר ספכ"ג.

225) אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון

שוכבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א)

פכ"ט.

226) ואתחנן ו, כג.

נשאר בגלות מצרים⁹⁸, הנה גם הגאולה העתידה תהי' עבור כל בני"י⁹⁹, ובאופן של גאולה שאין אחרי' שעבוד¹⁰⁰ —

לכן, ככל שמתקרבים לזמן הגאולה, הנה כל הענינים השייכים לגאולה, נעשים שייכים לכל אחד מישראל, גם אם לכתחילה היו שייכים לסוג מסויים.

וכמו לימוד פנימיות התורה — שבתחילה ה' שייך רק ליחידי סגולה, אבל לאח"ז התחיל להתפשט והולך ומתפשט ועד להציווי ד"פוצו מעינותיך חוצה"¹⁰¹, ועד כפי שנפעל ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר, שפירסם פנימיות התורה בכל הלשונות, עבור כולם, נערים וזקנים בחורים ובתולות¹⁰², כמדובר כו"כ פעמים¹⁰³.

ומזה מובן גם בנוגע למנהג דשתיית ד' כוסות באחרון של פסח בקשר ובשייכות לגאולה העתידה — שענין זה שייך לכל אחד מישראל, אף שתחילת התקנה היתה בנוגע לתלמידי תומכי תמימים.

ובהדגשה יתירה מצד הקביעות דאחרון של פסח בשבת — כאמור לעיל מדברי המדרש שכאשר חג הפסח חל בשבת אזי שייך ענין ה"תמימות" לכל אחד מישראל, אפילו מי שאינו בדרגא ד"עושיין רצונו של מקום", ועאכ"כ בזמני התעוררות כו', שכל אחד רוצה להיות בדרגת "עושיין רצונו של מקום".

יד. ובנוגע לפועל — ישתה כל אחד ד' כוסות.

וכיון שבכל שנה צריך להיות חידוש — יהי' החידוש דשנה זו שגם הנשים ישתו ד' כוסות (כמו ד' כוסות דימים הראשונים, שבהם חייבות נשים כמו אנשים¹⁰⁴).

אבל מובן שאין צורך שיהי' כוס גדול, ועד לכוס שמחזיק רכ"א¹⁰⁵ ולגין... אלא יכול להיות גם כוס קטן, וגם אין צורך לשתות את כל הכוס, אלא מספיק גם מיעוט הכוס.

והעיקר — שיהי' זה כלי בגשמיות להמשיך את כל עניני הגאולה עד

98) ועד שמצינו במדרש (ראה תורה שלמה בשלח יד, ג (אות יב*)) שהיו יהודים שנשאר במצרים ובאו עם פרעה, ואח"כ כשראו שנבקע הים לבני"י (בשביעי של פסח) חזרו ונתערבו עם אחיהם בני"י. ונמצא, שענין יציאת כל בני"י מגלות מצרים, מודגש בעיקר בשביעי של פסח.

99) ראה גם

100) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא

בתוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.

101) ראה אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחלתו. ובכ"מ).

102) ע"פ תהלים קמח, יב.

103) ראה גם תו"מ חנ"ה ע' 282. וש"נ.

104) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתע"ב סכ"ה. וש"נ.

105) ראה יומא עו, א.

ב. כג.

223) שם, כג.

224) שמ"ר ספכ"ג.

225) אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון

שוכבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א)

פכ"ט.

226) ואתחנן ו, כג.

למטה מעשרה טפחים, ובאופן שיהי' חירות אמיתית (ללא מציאות של גלות כלל), ועד לקיום היעודי⁶¹ "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

* * *

טו. הפירוש בלשון "תמימות" הוא¹⁰⁶ — לא רק שלימות מבלי שום חסרון¹⁰⁷, אלא שלימות שמוסיפה מעלה יתירה בהדבר (אף שאינו חסר גם כשאין בו מעלה זו). וע"ד דרשת רז"ל¹⁰⁸ שמ"ש¹⁰⁹ "שנה תמימה" הוא¹¹⁰ "להביא את חודש העיבור", שגם בלי חודש הנוסף נקראת שנה, אלא שע"י חודש העיבור מיתוסף בה ענין ה"תמימות".

וההוראה מזה — ככל ענין בתורה ("זאת התורה אדם"¹¹¹) שהוא הוראה בעבודת האדם (נוסף על תורת הבעש"ט הידועה²³ שכל דבר שיהודי רואה מהוה הוראה בעבודת ה') — ובפרט עבור אלו שנושאים את התואר "תמים":

יש צורך להבטיח את השלימות של כל הענינים — לא רק הענינים העיקריים, אלא גם הענינים שבאים באקראי בעלמא.

ועוד זאת, שע"י נעשית השלימות של כל הענינים, וכמו בשנת העיבור, שע"י הוספת חודש העיבור נשלם חסרון של כמה שנים הדרוש להשוואת מהלך הירח למהלך השמש.

וכיון שכל הענינים הרוחניים משתקפים גם בגוף האדם, "אתם קרויין אדם"¹¹², ע"ש "אדמה לעליון"¹¹³, וכידוע שמבנה גוף האדם נקבע בצירוף שם הוי"¹¹⁴, כיון ש"חלק¹¹⁵ הוי' עמו"³⁴ (והטעם שגם גופי אוה"ע הוא בצירוף זה הרי זה רק כדי שלא לשלול את ענין הבחירה¹¹⁶) — הרי מובן שענין זה הוא גם בנוגע לגוף האדם:

יש להבטיח לא רק את השלימות של המצוות התלויות בלב או בראש — שהרי החסרון בהם הוא חסרון בענינים העיקריים, ולא זה הוא החידוש בענין ד"תמימות", אלא יש להבטיח גם (ובעיקר) את השלימות של המצוות התלויות ברגלים, היינו, שאינם חמורות כ"כ כמו המצוות

(106) ראה לקו"ש ח"ב ע' 97 הערה 12
 (107) לא רק בענינים העיקריים — דמאי קמ"ל, אלא אפילו בענינים הטפלים.
 (108) ערכין לא, א.
 (109) בהר כה, ל.
 (110) לא רק להבהיר שיש צורך בכל ימות השנה, ולא די ברובה ככולה של השנה.
 (111) חוקת יט, יד. וראה זהר ח"ב קיז, ריש ע"ב. ח"ג כט, ב. ובכ"מ.
 (112) יבמות סא, רע"א. וש"נ.
 (113) ראה של"ה ג, רע"א. כ, ב. רסח, ב. שא, ב. ועוד.
 (114) ראה זח"ב מב, סע"א. וראה גם סה"מ תר"ם ח"ב ע' תצב. וש"נ.
 (115) האזינו לב, ט. וראה תניא אגה"ת פ"ד.
 (116) ראה סה"מ תרנ"ו ס"ע שיט בשוה"ג.

והרי זה ע"ד הפירוש הידוע²⁰⁸ במארוז²⁰⁹ "דע מה למעלה ממך", שצריך לדעת שכל מה שיש למעלה הרי זה "ממך", כך, שיש לך כח לברך (ולהמשיך) את הקב"ה.

ועוד ענין בזה — שפונים להקב"ה בלשון נוכח: "אתה", שזה מורה שהקב"ה נמצא בסמיכות אליו.

והרי זה דבר הכי מבהיל:

מחפשים תמיד ראיות שהקב"ה נמצא לצדו של יהודי, ומביאים²¹⁰ על זה הפסוק²¹¹ "והנה ה' נצב עליו", וכיו"ב.

ולאמיתו של דבר, הרי זה הפירוש הפשוט בתיבת "אתה" שאומרים בכל ברכה, כי, בלשון הקודש (שאינו לשון הסכמי²¹²) נופל הלשון "אתה" (אפילו בנוגע לעניני העולם) רק על דבר שעומד נכחו ויכולים להראות עליו באצבע, וכיון שאומרים על הקב"ה "אתה", הרי מובן שהקב"ה עומד על ידו ממש!

והענין ד"אתה", לשון נוכח, מודגש יותר בברכת המצוות, כיון שבהמשך לזה אומרים "אשר קדשנו (ולא קדשתנו) במצותיו", לשון נסתר — כדאייתא באבודרהם²¹³ וברשב"א²¹⁴ שב' לשונות אלו מורים על ב' מדרגות באלקות²¹⁵: דרגא שהיא בגלוי — "אתה", ודרגא שהיא בהעלם — "קדשנו"; גליא וסתים — בלשון הזהר²¹⁶; ממכ"ע וסוכ"ע — בלשון התקו"ז²¹⁷.

ונוסף לזה ישנם פרטי הענינים ד"הוי", "אלקינו" ו"מלך העולם", כנ"ל.

ובנוגע לכל ענינים אלו — לא ממתנינים עד לגיל מסויים, אלא ע"פ תורה מלמדים זאת אפילו לילדים קטנים, שע"י מבטיחים ש"גם כי יזקין לא יסור ממנה"²⁰¹.

לב. ומזה באים לענין נוסף:

ישנם כאלו שדואגים מה יהי' עם הילד לאחרי שיגדל, ולכן מיד כשנולד מתחילים לחשוב מה יהי' עם פרנסה! ...

(208) ראה תו"מ ח"ג ע' 363. וש"נ.
 (209) לברכות מ, ב (בע"י).
 (210) ראה גם סה"מ ה'ש"ת ע' 148
 (211) ראה תניא רפ"מ א.
 (212) ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם. אג"ק חכ"ה ע' עז בהערה (ד"ה סתים). וש"נ.
 (213) ויצא כח, יג.
 (214) ראה תו"מ חנ"א ע' 77. וש"נ.
 (215) בסדר שחרית (סדר הברכות, ברכות השחר).
 (216) ח"ג עג, א.
 (217) (217)

וכמובן גם מזה שבכל יום צריך לברך מאה ברכות — כי, ע"י אמירת ברכה בשם ומלכות ממשיכים גילוי אלקות למטה (לכל לראש — לבנ"י, שהרי כל הענינים הם "בשביל ישראל", ועל ידם — לכל העולם, "מלך העולם"), וענין זה צריך להיות בכל יום.

לא. וזהו גם המענה על השאלה איך תובעים ללמוד חסידות גם ממי שעדיין לא מילא כרסו בש"ס ופוסקים — דלכאורה צריך תחילה למלא כרסו בש"ס ופוסקים, ורק לאחר"ז ילמד חסידות?

אך יש גם שאלה קודמת — בנוגע ללימוד ש"ס ופוסקים גופא: למה מתחילים ללמוד ש"ס ופוסקים גם לפני שנעשים גדול בדעה — מוטב להתמתין עד שיהי' גדול ויוכל להבין היטב, ורק אז יתחיל ללמוד ש"ס ופוסקים?

ושאלה קודמת — בנוגע לכללות התומ"צ: מדוע נותנים זאת מיד לילד קטן — מוטב להתמתין עד שיגדל ויבין כו', ואז יתנו לו התומ"צ?

אך הענין הוא — שצריך לידע שדרך האמת והישר היא כדברי הגמרא²⁰⁴ בנוגע להקדמת נעשה לנשמע: "תומת ישרים תנחם"²⁰⁵; זוהי הדרך היחידה שהעמידה את עם ישראל — שגם כשנמצאים עדיין במדריגה תחתונה, שלא יודעים מה שצריך לעשות, ישנה כבר ה"תמימות" לומר "נעשה ונשמע"²⁰⁶, וכבר אז היו אצלם הגילויים היותר נעלים.

ועד"ז בנוגע לחינוך — ישנו פס"ד השו"ע¹⁶⁶ שחינוך הקטן מתחיל מ"תורה צוה לנו משה מורשה"²⁰⁷, היינו, שגם ילד קטן צריך לידע שהתורה מגעת אליו בירושה, והרי בנוגע לירושה אין נפק"מ אם הוא חכם או להיפך; אם הוא "בן", אזי יורש הכל.

וכן צריך לדעת, שלפני שיש איזה שייכות לעולם, צריך לחשוב תחילה אודות ענין באלקות — ענין בתורת החסידות, ולכן, כאשר רוצה לשתות מים, צריך תחילה לומר ברכה, שתוכנה כולל ענינים הכי עמוקים באלקות (כנ"ל), וכמו"כ צריכה להיות התחלת החינוך של ילד קטן (כולל גם החינוך שמקבל מאמו) באמירת "מודה אני", "שמע ישראל" וברכות הנהנין, שיש בהם ענינים הכי עמוקים, אלא שזהו כפי שבאים באותיות פשוטים.

וכאמור שא' הענינים שבאים לידי ביטוי בנוסח הברכה הוא — שאפילו ילד קטן יכול לברך את הקב"ה!

(204) שבת פח, ריש ע"ב.

(205) משלי יא, ג.

(206) משפטים כד, ז.

(207) ברכה לג, ד.

שהם חובת הלכות והדעות, כמו "הוי רץ למצוה"¹¹⁷ וכיו"ב (כפי שמונה בספר חרדים¹¹⁸ — בביאור השייכות של כל מצוה לאבר מסויים — פרטי המצוות השייכות לרגל).

טז. ולכן כאן המקום להזכיר במיוחד את אלו שקיימו ההידור בענין התלוי ברגל — ללכת לשמח יהודים כו'.

ולכן יאמרו כולם ביחד "לחיים", וינגנו ניגון שמח.

וזו תהי' הכנה קרובה לזמן ד"מטו רגלין ברגלין"¹¹⁹, שיצאו בריקוד — יחד עם כל בני — לשנה הבאה לקראתנו לשלום לקבל פני משיח צדקנו, באופן ד"מה נאוו על ההרים רגלי מבשר"¹²⁰, ש"הנה זה בא"¹²¹, ולא רק כפי שהי' בקרי"ס (בשביעי של פסח) שאמרו "זה א"לי ואנוהו"¹²², "זה" פעם אחת, אלא כפי שיאמרו לעתיד לבוא (שקשור עם אחרון של פסח) "הנה אלקינו זה גו' זה הוי' וגו'"¹²³, ב"פ זה¹²⁴, שזהו עילוי שבאין-ערוך¹²⁵,

בקרוב ממש, ובשמחה ובטוב לבב.

* * *

יז. האמור לעיל (סי"ב) אודות דברי המדרש "אימתי הן תמימות כו'", הרי זה בהוספה על הפירוש הפשוט במ"ש "שבע שבתות תמימות תהינה", שמזה למדים כמה הלכות¹²⁶ שחיובם בכל שנה ושנה; אלא שכאשר פסח חל בשבת אזי ישנה הדגשה יתירה בענין ד"תמימות".

כלומר: ע"פ הפירוש הפשוט נכדרכו של רש"י בפירושו על התורה, וכמובא גם בשו"ע¹²⁷ בנוגע ל"שנים מקרא ואחד תרגום", שלימוד פירוש רש"י "מועיל יותר מהתרגום שהוא מפרש יותר" — אין חילוק בענין ד"תמימות" מצד קביעות השנה; אבל ע"פ המדרש — חלק האגדה שבתורה — ניתוסף עילוי בענין ד"תמימות" מצד הקביעות דחג הפסח בשבת.

ובהקדם המעלה המיוחדת שבאגדה — כדאיתא באגה"ק¹²⁸ ש"רוב סודות התורה גנוזין בה", וענין זה מפורש (לא רק בפנימיות התורה,

(117) אבות פ"ד מ"ב.

(118) חלק מ"ע מד"ק ומד"ס פ"ו.

(119) ראה זח"ב רנח, א ובמק"מ שם.

וש"נ.

(120) ישעי' נב, ז.

(121) שה"ש ב, ח.

(122) בשלה טו, ב.

(123) ישעי' כה, ט.

(124) שמו"ר ספכ"ג.

(125) ראה תו"מ ח"ח ס"ע 132 ואילך.

(126) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סתפ"ט

ס"ג-כג. סתצ"ד ס"ב.

(127) אדה"ז אר"ח סרפ"ה ס"ב. וש"נ.

(128) סכ"ג.

אלא) גם בנגלה דתורה — כדאיתא בספרי¹²⁹ "רצונך שתכיר את מי שאמר והי' העולם, למוד אגדה".

וזהו המענה לכל הטוענים איך אפשר לומר שלא מספיק להיות בקי בש"ס ופוסקים, אלא חייבים ללמוד גם פנימיות התורה — שמפורש הדבר בנגלה דתורה (שהרי "ספרי" הוא לכל הדעות ספר של הלכה בנגלה דתורה¹³⁰), שיכול להיות מתמיד גדול שלומד ריבוי תורה, והלימוד שלו הוא באופן ש"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"¹³¹, לדעת את המעשה אשר יעשון, שלכן מקיים מצוות בהידור, ואעפ"כ, אם אינו לומד אגדה, פנימיות התורה, אומרים עליו דבר מאויים ("א מורא'דיקע זאך") — שאין לו הכרה ב"מי שאמר והי' העולם"!

והחילוק בין הלכה ואגדה מתבטא גם בנוגע לענין ד"תמימות" — שדוקא מצד אגדה ניתוסף עליו מיוחד בענין ד"תמימות" כשפסח חל בשבת¹³¹, משא"כ מצד הלכה למדים מהענין ד"תמימות" ענינים שישנם בכל שנה.

יח. אך עפ"ז מתעוררת השאלה: היתכן ששלימות הענין ד"תמימות" יהי' רק כשפסח חל בשבת, ואילו בשאר השנים חסרה שלימות זו?!

אך על זה ישנה העצה בדברי המדרש "אימתי הן תמימות, בזמן שישראל עושין רצונו של מקום", והרי העבודה ד"עושין רצונו של מקום" יכולה להיות בכל שנה, ללא נפק"מ באופן קביעות השנה.

ונמצא, שע"פ הלכה, ישנו הענין ד"תמימות" בכל שנה; ואילו ע"פ פנימיות התורה ישנם ב' אופנים לפעול הענין ד"תמימות" בשלימות: מצד קביעות השנה — כשפסח חל בשבת, ובשאר השנים — ע"י העבודה המיוחדת ד"עושין רצונו של מקום".

יט. המשך השיחה — ביאור הענין ד"עושין רצונו של מקום", שקאי על העבודה ד"בכל מאדך"¹³², כל"ג שבאדם, שעל ידה נמשך רצונו ית'¹³³,

129) עקב יא, כב. מדה פורענות" (שם מח, ב), שמקבלה בשמחה (שם ס, ב), ומזה מוכח, שעבודתו היא באופן של ביטול הרצון, עד שאין לו רצון משלו ("ער האט ניט קיין אייגענעם רצון"). ולכן אין אצלו נפק"מ באיזה מדה מודדין לו. ועי"ז "עושין רצונו של מקום" — כי, הענין ד"בטל רצונך" פועל "שיבטל רצון אחרים מפני רצונך" (אבות פ"ב מ"ד),

געווא'לדיקער אויפטו" — שאפילו ילד יכול לפעול הענין ד"ברוך", לברך ולהלל להקב"ה, כמ"ש¹⁹⁷ "שאו ידיכם קודש וברכו את ה'" — ברכה מלשון המשכה, להמשיך אלקות למטה, כך, שהברכה היא תכלית בפני עצמה, והיינו, שאין זה רק כדי שיוכל ליהנות מעוה"ז או לקיים מצוה, שאז הברכה היא דבר טפל לענין אחר, אלא הברכה היא ענין עקרי — שעל ידה נעשית המשכת אלקות למטה.

וכמובן גם ממארז"ל¹⁹⁸ "חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום", וכדי להשלים מנין הברכות ביום השבת צריך ליהנות מעוה"ז¹⁹⁹ — כך שגם בברכות הנהנין אין זה באופן שהברכה היא כדי שיוכל ליהנות מהפרי, אלא אדרבה: אכילת הפרי היא לצורך אמירת הברכה.

ונמצא, שבענין פשוט של אמירת ברכה מונח כל ענין החינוך וכללות ענין עבודת האדם.

וכל זה מסבירים גם לילד קטן ששייך רק לברכת שהכל נהי' בדברו — גם לו נותנים את הענינים הכי עמוקים (בדוגמת האמור לעיל (סכ"ו) בנוגע למ"ת, שגם מי שנמצא במעמד ומצב שצריכים להזהירו "לא תחמוד" ו"לא תרצח" (שזה מורה על גודל פחיתותו) — נותנים לו את הענינים הכי נעלים ד"אנכי הוי' אלקיך וגו'"²⁰⁰), ולא רק באופן של הוראת שעה, אלא כך צריך להיות סדר החיים בחינוך ילד בישראל, "חונך לנער על פי דרכו"²⁰¹ — ליתן לו כל הפרטים מן הקצה אל הקצה.

ל. וכללות הענין בזה:

כאשר משהו טוען: מי אני ומה אני לפעול כל ענינים אלו, כיון שזה עתה יצא ממצרים, או שנמצא עדיין במצרים — אומרים לו, שגם כאשר בני"ו היו במעמד ומצב ד"ערום וערי"¹⁵⁵, אזי "נגלה עליהם מלך מלך המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו"¹⁷⁰, וכפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע²⁰² ש"בכבודו ובעצמו" קאי על מלכות ותפארת הנעלם שלפני הצמצום, ובחי' זו היתה באופן ש"נגלה עליהם".

וכיון ש"בכל דור ודור וכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים"²⁰³, הרי מובן, שגילויים אלו ישנם אצל כל אחד מישראל ובכל יום ויום.

197) תהלים קלד, ב. 198) מנחות מג, ב. 199) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסמ"ו. וש"נ. 200) יתרו כ, ב. 201) משלי כב, ו. 202) ראה סה"מ אעת"ר ע' עה. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקכד. ועוד. 203) תניא רפמ"ז — מפסחים קטז, ב (במשנה).

נוכח, שזה מורה שגם הוא צריך לידע שהקב"ה נמצא סמוך אליו; לא ב"רקיע השביעי", ולא בארץ הקודש דוקא, וגם לא בחדר הסמוך — שהרי אם אינו רואה אותו אינו יכול לומר עליו "אתה", כי אם "הוא", אלא באותו חדר שבו נמצא הילד נמצא גם הקב"ה בסמיכות אליו, ובאופן ד"פנים אל פנים", שהרי לא די בכך שנמצא באותו חדר, כי, אם אינו עומד פנים אל פנים, אלא מאחוריו, אינו יכול לפנות אליו בתואר "אתה".

ולאח"ז אומרים לו ש"אתה" הוא "הוי" — כדאיתא בזהר¹⁹⁰ ש"הוי" היינו "הי" הוה ויהי", היינו, שהקב"ה נמצא תמיד באופן נצחי (ולא כמו כל דבר שבעולם שהוא הוה ונפסד), וכדאיתא בפרדס¹⁹¹ ש"הוי" הוא מלשון מהוה, והיינו, שהקב"ה מהוה את הכל.

ובכן: כאשר ילד רוצה לשנות מעט מים — מנצלים את ההזדמנות לומר לו שהקב"ה נמצא יחד עמו באותו חדר, ולכן יש לפנות אליו בלשון נוכח — "אתה", ולא "הוא", וגם צריך לדעת — בשעה ששונה את המים — שהקב"ה ברא את הכל, לא רק עוה"ז, אלא כל העולמות.

וכמו"כ צריך לדעת שהקב"ה הוא "אלקינו" — כמבואר בשו"ע¹⁹² ש"אלקים" הוא בעל הכחות והיכולת כו', ו"אלקינו" היינו הכח שלנו, וזהו שאומרים לילד קטן, שלפני ששונה מעט מים, צריך לדעת, שכל הכחות שיש לו ולהוריו ולכל בני-האדם, באים מהקב"ה.

ועוד זאת, שהקב"ה הוא "מלך העולם" — לא כמו אלו שרוצים לומר ש"רם על כל גוים ה'"¹⁹³, ולאחרי התהוות העולמות נמצא ב"רקיע השביעי", אלא הוא נמצא בעולם, ובאופן שהוא "מלך העולם", שענינו של מלך הוא שבלעדו "לא ירים איש את ידו ואת רגלו"¹⁹⁴, ועד ש"מאן דמחוי במחוג קמי מלכא" מגיע לו עונש של היפך החיים¹⁹⁵, והיינו, שאף שלא עשה שום דבר נגד המלך, הנה עצם תנועת ידו בעמדו לפני המלך מורה על היפך הקב"ע, ולכן מגיע לו עונש הכי חמור; וצריך הילד לדעת שהקב"ה הוא "מלך העולם", והכל בטל אליו.

ולאח"ז מסיימים "שהכל נהי' בדברו" (וכיו"ב בשאר הברכות, אלא שכללותם היא "שהכל נהי' בדברו", שהרי "על כולם אם אמר שנ"ב יצא"¹⁹⁶) — שמסבירים לו שהכל נעשה ע"י דבר ה', ואפילו דברים שראה שנעשו בידי בשר ודם, הרי זה רק מראית עין, ולאמיתו של דבר — "הכל נהי' בדברו". ועוד ענין עיקרי העולה על כולנה — חידוש נפלא ("א

190 ח"ג רנו, סע"ב. הובא בתניא
שעיהוה"א פ"ז (פב, א).
191 ש"א פ"ט. הובא שם רפ"ד.
192 (192 אר"ח ס"ה).
193 תהלים קיג, ד.
194 מקץ מא, מד.
195 ראה חגיגה ה, ב.
196 ברכות מ, א (במשנה).

אוא"ס הבל"ג¹³⁴; והשייכות לספירת העומר, שה"עומר" הי' משעורים¹³⁵, מאכל בהמה, שמורה על בירור נפש הבהמית, ובירור זה הוא מבחי' שלמעלה מהשתלשלות, ולכן שלימות העבודה דספה"ע היא כאשר "עושין רצונו של מקום", המשכת בחי' הרצון שלמעלה מהשתלשלות — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס¹³⁶ בלקו"ש ח"י"ב ע' 96 ואילך.

כ. ועבודה זו היא באופן של "תמימות":

ענין התמימות מורה על שלימות יתירה, וכנ"ל (סט"ו) בענין "שנה תמימה", "להביא את חודש העיבור", והרי ענין העיבור כפשוטו, באשה מעוברת, הוא באופן שגם כשאינה מעוברת לא חסר אצלה מאומה, אלא שע"י העובר (שהוא "ירך אמו"¹³⁷) ניתוסף אצלה שלימות יתירה.

ועד"ז בנדו"ד, שגם כאשר העבודה היא רק "בכל לבבך ובכל נפשך"¹³², הרי זו עבודה שלימה, אלא שבזה ניתוסף שלימות נעלית יותר — "תמימות" — שהעבודה היא לא רק בכחות הפנימיים (מחכמה ולמטה), אלא גם בענין הרצון (הן רצון התחתון והן רצון העליון) שלמעלה מהכחות הפנימיים, ומקיף על כל האדם כו'.

וכן הוא בנוגע לעבודה דבירור נפש הבהמית — שזוהי הוספה של שלימות העבודה כפי שהיא מצד נפש האלקית, שזהו אופן העבודה של צדיק, שמעולם לא חטא ולא פגם ולא סר מדרך הישר; ונוסף לזה יש אופן העבודה של בעל-תשובה, שעיקרה בבירור נפש הבהמית דוקא. ובהקדם המבואר בכמה דרושים¹³⁸ בפירוש מארז"ל¹³⁹ "מלכא ומלכתא הוו יתבי מלכא אמר גדיא יאי ומלכתא אמרה אימרא יאי", שהמחלוקת היא בנוגע לעבודת הצדיקים ועבודת בעל-תשובה מי מהם קודם כו'.

לעבור דרך מקום צר ביותר, שע"ד הרגיל לא הי' יכול בשום אופן לעבור בו).
135 לא כמו שתי הלחם שבחג השבועות, שבאות מן החטים — שלימות מין התבואה.
136 בשילוב ההמשך בשיחת ש"פ שמיני, מבה"ח וער"ח אייר.
137 גיטין כג, ב. ובכ"מ.
138 ראה ד"ה מלכא ומלכתא דש"פ תרצ"ז (סה"מ תרצ"ז ס"ע 201 ואילך). והנסמן שם בהערה 1. וראה גם שיחת אחש"פ תש"כ ס"ב ואילך (תו"מ חכ"ה ס"ע 47 ואילך). וש"נ.
139 פסחים ספ"ד. כריתות בסופה.

כמבואר במפרשים (פי' הרע"ב) ש"רצון אחרים" קאי על הקב"ה (אלא שנאמר בדרך כבוד כלפי מעלה), היינו, שהקב"ה מבטל רצונו מפני רצון הצדיק (כדרשת חז"ל (ירושלמי תענית פ"ג ה"י. ועוד) עה"פ (איוב כב, כח) "ותגזור אומר ויקם לך"), וזהו הפירוש ד"עושין רצונו של מקום" — שעושה אצל הקב"ה רצון חדש.
134 כמו הרצון שאינו מוגבל בכלי מסויים, ונמצא בכל מקום בשוה, ועד שנעשה בעה"ב על כל הכחות, מכח השכל, להטותו כו', ועד לגשמיות הגוף (כידוע הסיפור (ראה תו"מ חמ"ו ע' 40. וש"נ) שתוקף הרצון להציל את נפשו ממיתה פעל על גשמיות הגוף שיוכל

ומהחילוקים שביניהם:

עבודת הצדיקים¹⁴⁰ היא עבודה מסודרת, "בכל לבבך ובכל נפשך", ע"פ טעם ושכל, ואין צורך בענין ד"בכל מאדך", ענין המס"נ, כפי שמפרש רבינו הזקן¹⁴¹ שזהו"ע מסירת הרצון, כי, מסירת הרצון מורה שהרצון נמצא במקום אחר, וצריך למוסרו לקדושה, ואילו צדיק שהולך תמיד בדרך הישר, לא צריך למסור את הרצון, להיותו מלכתחילה מסור כו'.

[ואע"פ שגם בעבודת הצדיקים ישנו ענין המס"נ ד"שמע ישראל וגו'¹⁴² — הרי זה ע"ד משנת"ל (ס"א) שישנו ענין ההתכללות שכל מצוה כלולה מכל המצוות, אבל אעפ"כ יש חילוק בין עיקר המצוה לענינים שבאים בתור טפל והכשר למצוה, ועד"ז בנדו"ד, שאצל צדיקים עיקר העבודה היא "בכל לבבך ובכל נפשך", ואילו ענין המס"נ ד"שמע ישראל" הוא טפל וכלול בזה].

אמנם בעלת-תשובה שצריך לפעול בירור נפש הבהמית,

— שמצד עצמה הרי היא במעמד ומצב ש"רוח הבהמה היורדת היא למטה"¹⁴³, וצריך לפעול שתהי' כמו "רוח בני האדם העולה היא למעלה"¹⁴³, אבל ענין זה אינו יכול להיות בכח עצמה, כי אם ע"י נפש האלקית, ועז"נ¹⁴⁴ "משכני אחרין נרוצה": "משכני" לשון יחיד — קאי על נפש האלקית, ולאח"ז "אחרין נרוצה" לשון רבים, שנפש האלקית מושכת אחר"י גם את נפש הבהמית¹⁴⁵ —

הנה מצד נפש הבהמית בודאי צריך להיות ענין המס"נ; וכיון שנפש האלקית צריכה לפעול על נפש הבהמית, צ"ל ענין המס"נ גם אצל נפש האלקית, כי, מצד טעם ושכל, דיו שיפקיע את עצמו.

וזהו קישור הענינים — שהעבודה דספירת העומר ("שבע שבתות תמימות תהינה") בבירור נפש הבהמית היא ע"י שלימות העבודה באופן ד"עושיין רצונו של מקום", עבודה שמצד ענין הרצון, למעלה מטעם ודעת.

כא. ויש להוסיף בזה — מצד הענין ד"תמימות" ע"פ נגלה דתורה: הענין ד"תמימות" כפשוטו הוא — בנוגע לשלימות של כל מ"ט הימים, שכאשר חסר יום אחד הרי זה פועל על כל הימים שלאח"ז שאינם באופן של "תמימות" (בנוגע לימים שלפנ"ז — הרי אינו בעה"ב לקלקל

אדה"ז הקצרים ע' תקו.

(142) ואתחנן ו, ד.

(143) קהלת ג, כא.

(144) שה"ש א, ד.

(145) ראה לקו"ת ויקרא ב, סע"ד. ובכ"מ.

(140) נזכר גם שבעבודת הצדיקים אין ענין

של שחרות (שזהו ענין ששייך לבעלי תשובה

— "גדיא", ולא לצדיקים — "אימרא").

(141) תו"א מקץ לו, ב. לקו"ת שלח מח,

סע"ד. בונה ירושלים סע"א. ולאח"ז במאמרי

וזהו הביאור במארוז¹⁸¹ "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן כו'" — כמ"ש בתורה אור¹⁸² "שלאכאורה אינו מובן דמיון זה .. שהרי במעמד הר סיני וכל העם רואים את הקולות ופכ"פ דבר ה', משא"כ בעסק התורה של כל אדם כשלומד בפני עצמו. אלא הענין הוא .. כי גם עסק התורה שבכ"א ובכל זמן הוא דבר ה' ממש שנאמר למשה מסיני", כיון ש"הקב"ה קורא ושונה כנגדו", כמו במ"ת.

כת. ודוגמתו בנוגע לכללות ענין הברכה — אלא שמצד הרגילות לא שמים לב לכך:

ענין הברכה הוא — לברך ולהודות להקב"ה על כל הטובה שעושה עמנו בעוה"ז, וכן על המצוות שנתן לנו כו'¹⁸³.

ובענין זה מחנכים גם ילד קטן שעדיין לא שייך לשום דבר — שכאשר רוצה ליקח דבר מאכל לפיו, אפילו מעט מים, צריך לברך תחילה: "ברוך .. שהכל נהי' בדברו".

ולכאורה: בענין הברכה מונחים ענינים הכי נעלים, שאפילו אדם גדול צריך להתבונן בהם עד שיוכל להבינם, וא"כ, למה צריכים לחנך קטן בענינים עמוקים כאלו?!

אך הענין הוא — כאמור לעיל — שמצד התורה נמשכים אפילו לקטן הענינים הכי נעלים.

כט. ובפרטיות יותר:

נוסח הברכה מתחיל בתיבת "ברוך" — מלשון "המברך את הגפן"¹⁸⁴, שפירושו המשכה¹⁸⁵.

והענין בזה — שכאשר רוצים ליהנות מעוה"ז צריך תחילה להמשיך זאת מלמעלה, וכדברי הגמרא¹⁸⁶: "כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו נהנה מקדשי שמים" ("כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל שנאמר¹⁸⁷ גוזל אביו ואמו"), שנאמר¹⁸⁸ לה' הארץ ומלואה, ומ"ש¹⁸⁹ "והארץ נתן לבני אדם", הרי זה "לאחר ברכה".

וענין זה אומרים אפילו לילד קטן, שגם הוא צריך לדעת שלפני שנהנה מדבר מסויים עליו ליטול רשות מהקב"ה ולהמשיך זאת כו'.

ולאח"ז באה תיבת "אתה" — שגם ילד קטן פונה להקב"ה בלשון

(181) ברכות כב, א. וש"נ.

(182) יתרו סז, ב.

(183) ראה רמב"ם הל' ברכות פ"א ה"ד.

(184) כלאים רפ"ז.

(185) ראה תו"א מקץ לו, ג. ובכ"מ.

(186) ברכות לה, סע"א ואילך.

(187) משלי כח, כד.

(188) תהלים כד, א.

(189) שם קטו, טז.

נעלה ביותר שלא הי' אצל האבות, ואפילו לא אצל משה רבינו לפני מ"ת, שנתבטלה הגזירה בין עליונים ותחתונים שהיתה לפני מ"ת, ובאופן ד"אני המתחיל, שנאמר¹⁷³ וירד ה' על הר סיני¹⁷⁴. וכל ה"שטורעם" של מ"ת הי' בשביל עשרת הדברות, שלכאורה הם ענינים פשוטים¹⁷⁵, כמו "לא תגנוב" ו"לא תחמוד" ואפילו "לא תרצח"!

כזו. אך הענין הוא — שמצד התורה יכול להיות הענין ד"וירד ה' על הר סיני" גם בענינים פשוטים לגמרי.

וזהו גם מה שאמרו רז"ל¹⁷⁶ "כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו", והיינו, שכל מי שקורא איזה פסוק בתשוב"כ, גם מי שנמצא במדריגה כזו שהוא רק "קורא", ללא עיון כלל, נמשך לו כל ענין התורה — שזהו הענין ש"הקב"ה קורא ושונה כנגדו", בדוגמת כללות הענין דמ"ת.

וכמובן גם מזה שאפילו מי שלא ידע מאי קאמר, אסור לו לקרוא פסוק בתורה ללא ברכת התורה¹⁷⁷, שבה אומרים ש"נתן לנו את תורתו", ומסיימים "נותן התורה", לשון הוה¹⁷⁸.

ולהעיר, שהקריאה בתורה ללא אמירת ברכת התורה אינה נחשבת ללימוד התורה כלל, כדמוכח מדברי הגמרא¹⁷⁹: "על מה אבדה הארץ. . . שלא ברכו בתורה תחילה"¹⁸⁰ — דלכאורה אינו מובן: מה בכך שלא ברכו בתורה תחילה — הרי בפועל למדו תורה! ועכצ"ל, שברכת התורה היא לא רק הוספה על לימוד התורה, וללא הוספה זו אסור ללמוד תורה, אלא תיריה מזה, שללא ברכת התורה אין זה נחשב ללימוד התורה כלל.

[והנפק"מ בין ב' האופנים — בנוגע למי שאינו יודע לברך ברכת התורה, אם צריך להמתין עד שילמד לברך ברכת התורה (גם אם יקח משך זמן ארוך), או שמוטב שבינתיים ימשיך ללמוד תורה ללא ברכת התורה (דכיון שאינו יודע לברך, לא חל עליו האיסור ללמוד ללא ברכה) — שתלוי בהאמור לעיל אם ללא ברכה אין זה נחשב ללימוד התורה כלל].

וכיון שגם מי שלא ידע מאי קאמר אסור לו לקרוא בתורה ללא ברכת התורה, הרי מוכח שגם אצלו ישנו עיקר ענין התורה, שלכן, כאשר קורא בתורה אזי הקב"ה קורא ושונה כנגדו.

(173) יתרו יט, כ. (177) ראה ה' ת"ת לאדה"ז פ"ב הי"ב.
 (174) שמור"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו. וש"נ.
 ועוד. (178) ראה של"ה כה, א. לקו"ת תוריע כג,
 (175) ראה לקו"ת במדבר יב, ג. טו, סע"ג. א. ובכ"מ.
 (176) ראה תדב"א ר פי"ח. יל"ש איכה (179) נדרים פא, א. וש"נ. וראה ר"ן שם.
 רמז תת"רלד. (180) גם אם עשו זאת שלא בכונה (לפגוע בקדושת התורה).

את העבר, כך, שהענין הטוב שעשה בעבר הוא נצחי; אבל בנוגע מכאן ולהבא — נדרשת שלימות עבודתו ביום זה בשביל הברכה וההמשכה (שתהי' למחר).

ומזה מובן גם בנוגע לענין ד"עושיין רצונו של מקום" — שאין לטעון שגם אם לא יעשה זאת היום, מהיכי תיתי... שהרי העבודה ביום זה נוגעת לכל המשך העבודה בימים שלאח"ז.

ועד"ז בנוגע לענין התשובה, שאין לטעון שגם אם הנהגתו ביום זה לא תהי' כדבעי, יוכל לשוב בתשובה מחור (נוסף לכך ש"האומר אחטא ואשוב כו' אין מספיקין בידו לעשות תשובה"¹⁴⁶. ואף שישנו הענין ד"דחק ונכנס"¹⁴⁷ — הרי לעת עתה נמצא במעמד ומצב ש"אין מספיקין רח"ל).

כב. כ"ק אדמו"ר שליט"א סיים אודות ההוספה בעבודת האדם הנדרשת בקביעות מיוחדת זו, שיש על זה נתינת-כח מלמעלה, וצריך רק להיות "כלי ריקן"¹⁴⁸ כדי לקבל זאת מלמעלה.

וסיים, שעיי"ז זוכים ל"שירה חדשה", שזוהי ההקדמה ל"שיר חדש"¹⁰⁰, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

כג. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ונחה עליו רוח הוי' וגו'.

* * *

כד. חג הפסח וחג השבועות שייכים זל"ז, כמ"ש¹⁴⁹ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" — שאין זה רק סיפור סדר הזמנים, שלאחרי יצי"מ בחג הפסח יהי' מתן-תורה בחג השבועות, אלא כדברי המפרשים (כמובא גם בפירוש רש"י)¹⁵⁰ שהעובדה ש"עתידיים לקבל את התורה על ההר הזה. . . היא הזכות העומדת לישראל" "שיצאו ממצרים". והיינו, שמ"ת היא הסיבה שעל ידה בא המסובב דיצי"מ.

ומזה מובן, שאע"פ שבפועל היתה קבלת התורה שבעה שבועות לאחרי יצי"מ, וכמ"ש הר"ן בסוף פסחים שבמשך שבעה שבועות אלו היתה ההשתוקקות של בני" לקבל את התורה, ולכן ספרו את הימים עד לקבלת התורה, ומזה באה המצוה דספירת העומר¹⁵¹ — הרי בהכרח לומר שבשעת יצי"מ הי' כבר הענין דמ"ת, שהוא הסיבה ליצי"מ, שהרי אי אפשר להיות המסובב לפני הסיבה.

(146) יומא פה, ב (במשנה). (149) שמות ג, יב.
 (147) ראה תניא פכ"ה. אגה"ת פי"א. (150) ראה גם לקו"ש חלו"ע 7 ואילך.
 (148) ראה ברכות מ, א. וש"נ. (151) ראה גם לקו"ש חכ"ב ע' 114. וש"נ.

[וכפי שמצינו באחרונים¹⁵² בנוגע לענינים שצריכים להיות בזה אחר זה, מה דינם כשבאים בבת אחת — דכיון שאחד הוא סיבה לשני, בהכרח שתהי' הסיבה לפני המסובב, לפי שלא יתכן שיהי' המסובב לפני הסיבה]. אלא שאז הי' בגלוי הענין דיצי"מ, ואילו הענין דמ"ת לא הי' באופן גלוי, אבל מציאותו היתה כבר.

כה. ולכן מצינו שעוד לפני יצי"מ היו אצל בני ענינים מסויימים של תומ"צ:

נוסף על ז' מצוות בני נח שהיו אצלם תמיד — ניתנה להם מצות קידוש החודש: "החודש הזה לכם ראש חדשים"¹⁵³, שמצוה זו ניתנה עוד קודם יצי"מ, וניתנה לבני דוקא — "לכם ולא לאומות העולם"¹⁵⁴.

וכמו"כ הי' הענין ד"בדמיך חיי"¹⁵⁵, דם הפסח ודם המילה שملו באותו לילה¹⁵⁶ (נוסף על מצות מילה שניתנה לאברהם).

ועד שמצינו שבהיותם במצרים קיימו בני מצות שילוח עבדים, כמ"ש בירמיה'¹⁵⁷ "אנכי כרתי ברית את אבותיכם ביום הוציא אותם מארץ מצרים מבית עבדים לאמר מקץ שבע שנים תשלחו וגו'", ובזכות זה יצאו ממצרים — "מדה כנגד מדה"¹⁵⁸: כיון ששחררו את העבדים, לכן שחרר אותם הקב"ה מעבדות מצרים.

וכן מצינו בנוגע למצות תפילין ("הוקשה כל התורה כולה לתפילין"¹⁵⁹), שיש סברא¹⁶⁰ שבני קיימו מצות תפילין (לא רק במדבר, אלא) עוד בהיותם במצרים, מיד לאחרי ששמעו ממש רבינו ציווי זה בפ' בא¹⁶¹, קודם הסיפור דמ"ת בפ' יתרו.

[ואע"פ שגם מצוות אלו הם לפני הדיבור, מ"מ, יש להם שייכות למצוות שלאחרי הדיבור יותר מאשר למצוות שלפני הדיבור — ז' מצוות ב"ג].

כו. ומצד השייכות של יצי"מ למ"ת — מצינו כמה ענינים שבהם שוים חג הפסח וחג השבועות, וא' מהם:

(152) ראה ציונים לתורה (להר"י ענגל) כלל לה. וראה גם תומ"צ ח"ג ע' 119 הערה 64. וש"נ. (153) בא יב, ב. (154) ראה תורה שלמה עה"פ (אות ל). וש"נ. (155) יחזקאל טז, ו. (156) מכילתא ופרש"י בא שם, ו. שמו"ר (160) ראה ח"י הרשב"א מנחות לד, א. (161) יג, ט. שם, טז.

בנוגע למתן תורה מצינו שאלת הצדוקי: "עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו . . ברישא איבעיא לכו למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא לא קבליתו"¹⁶², והיינו, שגם כאשר בני היו במדרגה תחתונה, שלא ידעו עדיין מה שצריכים לעשות, קיבלו על עצמם לעשות זאת.

ועד"ז מצינו בנוגע ליצי"מ השאלה "הללו כו' והללו כו"¹⁶³, היינו, שכיון שבני נמצאים במדרגה תחתונה ביותר, למה מגיע להם ענין נעלה כמו קריעת ים סוף — שדוקא לבני יקרע הים (ויקבלו גם ביזת הים שהיתה גדולה יותר מבזת מצרים¹⁶⁴), ואילו למצרים יהי' ההיפך, עד ש"לא נשאר בהם עד אחד"¹⁶⁵.

[אלא שהשאלה בנוגע ליצי"מ היא גדולה יותר מהשאלה בנוגע למ"ת, שלכן נשאלה ע"י מדת הדין, משא"כ בנוגע למ"ת שאל רק הצדוקי].

ומזה משתלשלת גם השאלה הידועה: היתכן שכאשר נולד ילד יהודי, נותנים לו מיד ענינים הכי עמוקים של תומ"צ, החל מלימוד התורה, ש"מצות עשה מן התורה על האב ללמד את בנו הקטן תורה" (כמ"ש רבינו הזקן בהל' ת"ת¹⁶⁶) — דלכאורה, כיון שהוא קטן, איך נותנים לו ענינים נעלים כאלו?!

ועד"ז בנוגע ליצי"מ — כמבואר בנבואת יחזקאל¹⁶⁷ שכללות הענין דיצי"מ הוא כמו לידת התינוק (שלא היתה לידה קלה...), ואז התחיל אצל בני ענין הגירות¹⁶⁸ ש"כקטן שנולד דמי"¹⁶⁹; ואעפ"כ ניתנו אז לבני מלמעלה גילויים הכי נעלים — "במורא גדול זה גילוי שכינה"¹⁷⁰, שזהו גילוי שלא הי' מעולם, ועד שזהו גילוי נעלה יותר מהגילוי דמ"ת!

ולכאורה: גילוי אלקות — צריך להיות לפי ערך עבודת האדם. וכמ"ש הרמב"ם במורה נבוכים¹⁷¹ ששכל האדם צריך להיות מוכשר וראוי כדי שיוכל להגיע לחכמת אלקות. וכמו בכל עניני האדם, שצריך לילך מן הקל אל הכבד, וכפי שמבאר הרמב"ם בהקדמה לפרק חלק¹⁷² כיצד צריך להיות סדר הלימוד עד שמגיעים לתכלית הנרצה. וא"כ, איך הי' יכול להיות מיד ביצי"מ הענין ד"מורא גדול זה גילוי שכינה"?!
ובדוגמת זה נשאלת השאלה גם בנוגע למ"ת — שאז נתחדש ענין

(162) שבת פח, טע"א. (163) ראה זח"ב קע, ריש ע"ב. מכילתא בשלח יד, ל. (164) מכילתא בא יב, לו. פרש"י בשלח טז, כב. ועוד. (165) בשלח יד, כח. (166) בתחלתן. וש"נ. (167) קאפיטל טז. וראה גם מכילתא בשלח יד, ל. (168) ראה יבמות מו, א"ב. וש"נ. (169) שם כב, א. וש"נ. (170) נוסח הגש"פ. (171) ראה ח"ג פנ"ד. (172) וראה גם הל' תשובה פ"י ה"ה.